

Канцеларија
за сарадњу
са цивилним
друштвом

BOS
BELGRADE
OPEN
SCHOOL

Ovaj projekat nansira
Evropska Unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

DNEVNIK NEPRAVILNOSTI

**VODOPAD
PILJ 64m**

GRAĐANI ZELENİ ADVOKATI

- PRIJATELJI I ZAŠTITNICI PARKA PRIRODE

Funkcija zaštićenih područja u svetu, a naročito u Evropi, danas je mnogostruka i ona već igraju važnu ulogu u integraciji očuvanja prirode i održivog razvoja ruralnih područja. Moderne uprave evropskih parkova prirode nameravaju da ovu ulogu dodatno prošire u godinama koje dolaze. U parkovima prirode širom Evrope, upravljači sebi zadaju različite ciljeve u upravljanju u zavisnosti od posebnosti samih parkova, odnosno specifičnosti prirodnih vrednosti, pa i etnoloških i kulturnih osobenosti kraja.

Kada se analiziraju ciljevi evropskih zaštićenih prirodnih dobra, odnosno zaštićenih područja (dalje u tekstu ZP) zapaža se da se oni ostvaruju kroz pet grupa aktivnosti koje:

- čuvaju i štite bio-, geo- i predeoni diverzitet područja.
- obezbeđuju dobrobit lokalnim zajednicama time što razvijaju eko ali i edukativni i rekreativni turizam.
- podstiču održivi razvoj stanovništva na zaštićenoj teritoriji.
- razvijaju programe obrazovanja mladih za održivi razvoj.
- doprinose promociji „zdravstvenih“ programa koji prirodi daju ulogu zdravstvenog terapeuta.

Uprave zaštićenih područja pomoć lokalnoj zajednici pružaju na različite načine i u raznim delatnostima. S obzirom na pretežno ruralna područja u ZP, u poljoprivredi se pomoć ogleda kroz: sertifikovanje poljoprivrednih proizvoda (Marka parka ili oznaka o geografskom poreklu), obezbeđivanje tržišta za poljoprivredne proizvode, uključivanje lokalnog stanovništva u projekte kojima im se obezbeđuje oprema, pomoć u apliciranju za različitu vrstu fondova i projekte javno privatnog partnerstva. Uprava ZP takođe pomaže u obezbeđivanju sertifikata za lokalna ekoturistička domaćinstva, uspostavljanjem programa destinacijskog eko- i zdravstvenog (rekreativnog–terapeutskog) turizma koji uključuje ponudu lokalne zajednice, ulaganje u infrastrukturu i objekte za turizam.

Ipak, u osnovi svega pomenutog stoji uvažavanje stavova lokalne zajednice i saradnja sa njenim predstavnicima. Proces evro integracija Srbije trebalo bi da vodi upravo ka ovakvom modelu uprave u ZP, što na žalost kod nas nije slučaj.

Uprava u ZP je u Srbiji organizovana tako da najvećim i najznačajnijim dobrima u kategoriji Park prirode (PP) upravlja Javno preduzeće „Srbijašume“. Ovakav centralizovan koncept uprave ne samo što je zastareo i u svetu prevaziđen već je sam po sebi kontradiktoran. Kontradiktornost se ogleda u činjenici da je korisnik prirodnih bogatstava na teritoriji ZPD ujedno i lice odgovorno za zaštitu istih prirodnih bogatstava od kojih ostvaruje ekonomsku dobit. Da je ovakav koncept problematičan i sa aspekta zaštite životne sredine potvrđuju i sledeće konstatacije iz Nacionalnog programa zaštite životne sredine (2018), a to su:

- izostanak efikasne inter-resorne i inter-sektorske saradnje u oblasti zaštite biodiverziteta i neprimenjivanje kriterijuma zaštite biodiverziteta u relevantnim sektorskim politikama razvoja.
- neefikasan sistem i mehanizam upravljanja nacionalnim parkovima, ramsarskim područjima, rezervatima biosfere i drugim zaštićenim područjima.
- neodgovarajuće upravljanje šumskim ekosistemima u zaštićenim područjima;

Dokaze za naše tvrdnje obezbedili smo realizovanjem nekoliko projekata našeg Društva. Kroz projekat „Mladi lokalni zaštitnici građana i čuvari prirode“ (god. ?), napravili smo analizu

šumskih krađa koja je pokazala da je na teritoriji zaštićenog prirodnog dobra Park prirode „Stara planina“, više šume pokradeno u području pod zaštitom nego van te teritorije. Ovo takođe upućuje i na neodgovarajuće upravljanje šumskim ekosistemima u zaštićenim područjima i na koruptivne prakse na koje ukazuju mnogi građani sa kojima smo razgovarali.

Planovi države, odnosno Ministarstva rudarstva i energetike RS da se na području Srbije izgradi veliki broj malih hidroelektrana (MHE) doveli su do otvorenog suprotstavljanja, a potom i otvorenog sukoba sa građanima naročito na području jugoistočne Srbije. Veliki broj MHE planiran je upravo u zaštićenim područjima što je izazvalo i revolt stručne javnosti koja je dala podršku lokalnim zajednicama i postavila pitanje smisla zaštite ako se favorizuju projekti koji imaju poguban uticaj na pojedine delove ZP. Došlo je i do izvesne podele kod pitanja šta su „Zeleni poslovi“ i koji su to poslovi koji obezbeđuju održivi razvoj lokalne zajednice? Dakle nepravilnosti i nedoumica po pitanju zaštite prirode ima mnogo.

Na području od Niša do granice sa Bugarskom nalaze se dva parka prirode (Stara planina i Sićevačka klisura), tri specijalna rezervata prirode (Suva planina, Jelašnička klisura i Klisura reke Jerme) i nekoliko spomenika prirode. To ovo područje, koje se nalazi neposredno uz Panevropski koridor 10, čini regionom sa najvećom površinom teritorije pod zaštitom (150.000 hektara). Na ovom području živi blizu 150.000 ljudi. Na žalost lokalna zajednica sa Upravom zaštićenih područja nema dobru i razvijenu saradnju, ne učestvuje u izradi dugoročnih planova upravljanja i godišnjih programa upravljanja i od ZP praktično nema gotovo nikakve koristi. Mora se međutim priznati da često i lokalne zajednice svojim isključivo neprijateljskim stavom prema šumarima (upravljačima) ne doprinose rešavanju problema.

Sa druge strane lokalne zajednice, uključujući privrednike, predstavnike lokalne vlasti i nevladine organizacije, najbolje poznaju resurse područja na kojem žive i imaju važnu ulogu u poboljšanju kvaliteta životnog okruženja. Zbog toga je neophodno da se uvažava i njihovo

mišljenje i da se javnim zagovaranjem obezbedi da se više poštuju njihovi stavovi i razmišljanja. Ti stavovi izraženi su i kroz peticiju za promenu modela uprave koju je potpisalo više od 600 građana na našu inicijativu u okviru projekta "Naša priroda evropski model upravljanja" (2020) realizivanog uz pomoć Trag Fondacije. Ti stavovi izraženi su i kroz predlog promena Zakona o zaštiti prirode a i kroz predlog za formiranje Skupštine parka prirode koju zagovaramo kroz projekat "Građani zeleni advokati - prijatelji i zaštitnici parka prirode" (od 2019) u okviru kojeg je i nastao koncept za učešće građana u praćenju uspešnosti upravljanja parkom prirode „Dnevnik nepravilnosti”.

Šta je cilj zagovaranja za bolji model upravljanja u parku prirode?

Strateško opredeljenje Društva je borba za uspostavljanje novog, inkluzivnijeg modela uprave u ZP. Želimo upravu koja će lokalnu zajednicu uvažavati i uključivati u proces planiranja i realizacije projekata koji utiču i na budućnost zajednice. Održivi razvoj lokalne zajednice moguć je jedino kroz među sektorska partnerstva tj. kroz preplitanje funkcije upravljača sa funkcijama razvoja turizma, razvoja organske poljoprivrede i stočarstva, razvoja tradicionalnih zanatskih proizvoda poput ćilimarstva i drvodeljstva. Postojeći model uprave oslonjen je u potpunosti na šumarsku struku i svojom jednoobraznošću kadrova ne ispunjava ni minimum preduslova za uspešna međusektorska partnerstva. Inicijativa za promenu modela uprave upravo podrazumeva i promenu strukture kadrova upravljača i uključivanje ljudi iz sektora turizma, organske proizvodnje i drugih struka koje će omogućiti razvoj „zelenih“ poslova.

Verujemo da je saradnja i razvoj partnerstva najbolji put održivog korišćenja zaštićenih područja u Srbiji. Verujemo da, ciljevi zaštite prirode mogu da budu unapređeni samo saradnjom lokalnih stanovnika i zvaničnih upravljača. Iz primera u Evropi je vidljivo da su mnogi lokaliteti očuvani upravo zalaganjem ljudi iz lokalne zajednice. Cilj nam je dakle: Decentralizacija modela upravljanja zaštićenim područjima koja bi obezbedila uključivanje lokalne samouprave, organizacija civilnog društva i lokalne zajednice u upravljanje zaštićenim područjima.

Učešće građana – fraza ili realna potreba?

Za naše Društvo učešće građana nije samo fraza. Da bi dobili upravu koju delom čine i zainteresovani građani, motivisani da učestvuju u upravljanju i tako poboljšaju model upravljanja moramo uključiti više ljudi koji će učestvovati u monitoringu nepravilnosti i na taj način vršiti konstantni pritisak javnosti koji će vremenom rezultirati poboljšanjem i promenom postojećeg modela upravljanja ZP, i uključiti lokalnu zajednicu čime će ona dobiti priliku da kroz pravne procedure dobije nadzor nad radom uprave ZP u skladu sa predlogom za izmenu Zakona o zaštiti prirode koji smo predali Ministarstvu zaštite životne sredine RS kroz projekat „Građani zeleni advokati – prijatelji i zaštitnici parka prirode“.

Dnevnik nepravilnosti je nov, inovativni model uključivanja lokalne zajednice u monitoring upravljanja parkom i daje priliku građanima da pored mogućnosti da ocenjuju upravljača imaju i mogućnost da daju predloge za poboljšanje rada uprave preko aplikacije koju ćemo uraditi zajedno sa upitnikom koji Vam predstavljamo u ovoj publikaciji.

Dobar deo puta ka ovom cilju smo već prešli tako što smo uspeli da temu promene modela upravljanja nametnemo kao prioritetnu ne samo ekološkim organizacijama u regionu već i lokalnim samoupravama koje to i sve više prepoznaju zahvaljujući našim ranijim aktivnostima i saradnji sa parkovima prirode Francuske i Bugarske.

Očekujemo da u projektu uzmu učešće i predstavnici meštana sela u zaštićenom području, turističkih organizacija, ekoloških organizacija i planinara iz opština na teritoriji parka prirode Stara planina. Ove ciljne grupe su nam posebno važne zbog njihovog aktivnog odnosa prema zaštićenom području, pa očekujemo da budu dalji promoteri ideje Dnevnika nepravilnosti.

Kroz ranije projekte članovi Društva su bili akteri različitih studija i analiza na temu modela upravljanja. Sada želimo da sami građani (turisti, planinari, lokalna zajednica, ekološke i strukovne organizacije i sl) popunjavanjem upitnika i internet aplikacije koju ćemo uraditi kroz projekat, budu inicijatori isticanja nepravilnosti i predlagači modela za otklanjanje tih nepravilnosti.

Paralelno sa ukazivanjem na nepravilnosti, članovi Društva radiće na otklanjanju evidentiranih nepravilnosti tako što će u zavisnosti od sadržaja „Dnevnika”, na dobijene nepravilnosti reagovati upućivanjem prigovora upravljaču ili upućivanjem žalbi inspektoru za zaštitu životne sredine ili inspektoru za lov i šumarstvo. Ova veza (sprega) između građana na terenu i članova Društva koji zajednički vrše nadzor upravljača i upravljanja ZP treba da bude osnovni rezultat projekta i rezultiraće po našem očekivanju započinjanjem dijaloga između lokalne zajednice i upravljača i uključivanjem lokalne zajednice u planiranje programa i mera zaštite i izveštavanje o ostvarenju godišnjih programa zaštite za Park prirode Stara planina.

Plan upravljanja parkom prirode je osnovni dokument upravljača i donosi se za period od deset godina, međutim godišnji programi upravljanja konkretnije opisuju zadatke i aktivnosti upravljača ZP. Godišnje programe upravljač na saglasnost daje direkciji JP Srbijašuma (direktor parka prirode nije samostalan već je odgovoran direktorima u direkciji, a svi zajedno su odgovorni generalnom direktoru JP Srbijašuma). Saglasnost daju i Zavod za zaštitu prirode Srbije i resorna ministarstva za zaštitu životne sredine; građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu; poljoprivredu; rudarstvo i energetiku i druga.

VIDIKOVAC KOZIJI KAMEN

Lokalne samouprave i lokalne mesne zajednice su isključene iz ovog procesa u kojem su prisutni samo tokom javne rasprave o Planu upravljanja parkom prirode. Mi želimo da kroz Dnevnik nepravilnosti istaknemo ulogu lokalne zajednice i njihove potencijale za monitoring uprave ZP.

Kao najvažnije, ključne izmene i dopune Zakona o zaštiti prirode, po nama su izmene članova 54, 68 i 116, odnosno:

Čl. 54 Sprovođenje plana upravljanja – dopune:

Dopuna stava 2 nakon prve rečenice:

Upravljač treba pri dostavljanju Plana upravljanja ministarstvu na saglasnost, da dostavi i izjavu Saveta prirodnog dobra da je Plan u interesu lokalnih zajednica.

Čl. 68 Obaveza upravljača – nakon tačke 3 kao sledeća posebna tačka trebalo bi da glasi:

Upravljač je dužan da formira Savet prirodnog dobra u kojem će biti zastupljene lokalne zajednice. Savet se formira po principu dva predstavnika upravljača, predstavnik organizacije za zaštitu prirode i osam predstavnika lokalnih zajednica.

Čl. 116 Učešće javnosti u odlučivanju – naš predlog je dopuna nakon stava 1 kao posebna rečenica:

Lokalna zajednica ima obavezu učešća u odlučivanju. Obaveza se reguliše aktom lokalne samouprave kojim se uređuje izbor predstavnika za člana Saveta zaštićenog prirodnog područja.

Dakle Savet prirodnog dobra (parka prirode...) predstavlja stalno telo koje čine Upravljač, predstavnici lokalnih zajednica i organizacije za zaštitu prirode čiji je zajednički interes da se usklade privredne aktivnosti korišćenja sa zaštitom na zaštićenom području.

Канцеларија
за сарадњу
са цивилним
друштвом

BOS
BELGRADE
OPEN
SCHOOL

Ovaj projekat nansira
Evropska Unija

#EY
ЗА ТЕБЕ

DNEVNIK NEPRAVILNOSTI

Cilj formiranja Dnevnika nepravilnosti je uspostavljanje neformalnog modela za praćenje uspešnosti rada uprave u zaštićenim prirodnim dobrima Srbije. Negovanje tradicije u planinskim područjima u najvećoj meri je povezano sa očuvanjem prirodnih vrednosti i održivim razvojem u pravom značenju te reči. Smatramo da lokalna zajednica može doprineti boljem funkcionisanju zaštićenih područja i želimo da čujemo i njeno mišljenje o kreiranju politika zaštite prirode. Pridružite nam se u inicijativi da lokalna zajednica dobije svoje mesto u upravljanju prirodnim resursima. Popunite anketni list i pomozite da formiramo realnu sliku modela upravljanja u zaštićenim područjima da bi izgradili bolji i za lokalnu zajednicu pravedniji model. Pratite naše aktivnosti na sajtu Društva Stara planina i na fejsbuk strani

„Bitka za južnu prugu – Bitka za prirodu i održivi razvoj“

Podaci o učesniku ankete

Ime i prezime (nadimak)	
Zanimanje	
Mesto stanovanja	
Stepen obrazovanja	
Starosna dob	

R.br.	Oblast koja se istražuje u zaštićenom području	Tema	Grupa pitanja koja se obrađuju za zaštićeno prirodno dobro (ZPD)
	Dizajn (fizički izgled ZPD)	Granice i površine	
A1.	Da Ne		Da li su vidljivo obeležene granice ZPD i zona zaštite?
A2.	1 2 3 4 5		Da li su table sa obaveštenjima o ZPD funkcionalne i jasne meštanima i posetiocima?
A3.	1 2 3 4 5		Da li su uređena mesta za posetioce (vidikovci, mesta za predah, ...)?
A4.	1 2 3 4 5		Da li su obeležene temeljne vrednosti ZPD i kako?
A5.	1 2 3 4 5	Infrastruktura	U kakvom su stanju putevi? (asfaltirani i pešačke staze)
A6.	Da Ne (Komentar na poleđini)		Da li se prosecaju interni putevi (zemljani) bez plana i gde oni vode?
A7.	Da Ne (Komentar na poleđini)		Da li su kaptirani izvori za individualne potrebe? (cevovod ili gumeno crevo, da li je ostavljeno i slobodno oticanje vode u prirodi)
A8.	Da Ne	Vizitorski centar	Uređen i radi, prima posetioce ZPD.
A9.	Da Ne		Postoji ali van funkcije za posetioce ZPD.
A10.	Da Ne		Postoji ali je zatvorenog tipa, samo za upravljača.
A11.	1 2 3 4 5	Vidikovac	Da li je dobro određena lokacija?
A12.	1 2 3 4 5 (Komentar na poleđini)		Da li se održava okolina, vegetacija da bi se videla panorama?
A13.	1 2 3 4 5		Kakav je mobilijar i u kakvom je stanju?
A14.	1 2 3 4 5		Da li se održava komunalna higijena?
A15.	1 2 3 4 5		Da li postoji parking prostor?
A16.	1 2 3 4 5		Da li ima info pano ili mobilna aplikacija?
A17.	1 2 3 4 5		Kakva je posećenost?
A18.	(Komentar na poleđini)	Temeljna vrednost	Da li je uređeno neposredno okruženje?
A19.	1 2 3 4 5		Kakav je mobilijar i u kakvom je stanju?
A20.	1 2 3 4 5		Da li se održava komunalna higijena?
A21.	Da Ne		Da li postoji parking prostor?
A22.	Da Ne		Da li ima info pano ili mobilna aplikacija?
A23.	Da Ne (Komentar na poleđini)		Da li se ugrožava na neki način? (odvođenje vode sa izvora, nepropisno parkiranje, roštilj, ...)
A24.	1 2 3 4 5		Kakva je posećenost?
	Proces upravljanja		
B1.	Da Ne (Komentar na poleđini)	Socijalni aspekt	Kakava je transparentnost? (Lokalno stanovništvo dobija informacije o planiranim aktivnostima upravljača ili ne).
B2.	1 2 3 4 5		Kakva je saradnja upravljača sa meštanima?
B3.	Da Ne		Imaju li meštani neku korist od saradnje sa upravljačem (pomoć u rešavanju vitalnih potreba, problema, ...)?
B4.	Da Ne		Da li postoje zajedničke aktivnosti, saradnja u očuvanju biodiverziteta (biljaka i životinja)?
B5.	Da Ne		Da li su meštani bili prinuđeni da se samoorganizuju kako bi postigli neki cilj očuvanja prirodnih vrednosti (bio-, geo- hidro- ili predeonog diverziteta)?

B6.	Da	Ne	Ugrožavanje ZPD	Da li postoji korišćenje geomaterijala (kamena, zemlje) koje nije zakonito? naziv lokacije
B7.	Da	Ne		Da li ima izgradnje objekata bez informativnih tabli (šta se zida, investitor, odobrenje, površina, ...)? naziv lokacije
B8.	Da	Ne		Ima li krivolova i kojih vrsta?
B9.	Da	Ne		Ima li seče (krađe) šume? naziv lokacije
B10.	Da	Ne		Da li je formirano negde odlagalište otpada (bez obzira na veličinu i vrstu)? naziv lokacije
B11.	Da	Ne	Aktivnosti upravljача	Da li se izvode projekti unapređenja stanja biodiverziteta? (projekti očuvanja vrsta, hranilišta, sadnja, plantažiranje lekovitog bilja ...)
B12.	Da	Ne		Da li se organizuju obuke za meštane za neku oblast unapređenja stanja ZPD? (sakupljanje vrsta, gajenje šume, uređenje okućnice, ...)
B13.	Da	Ne		Da li se potstiču meštani na organizovanje usluga ruralnog turizma i kako?
B14.	Da (Komentar na poleđini)	Ne		Da li pruža neku vrstu pomoći lokalnom stanovništvu?
B15.	Da (Komentar na poleđini)	Ne		Kakav je odnos prema mladim meštanima? (organizovanje edukativnih kurseva, zajedničkih akcija na unapređenju i očuvanju prirodnih vrednosti, subvencije...)
B16.	Da	Ne		Da li upravljač identifikuje i podstiče opstanak i razvoj manjinskih grupa na teritoriji parka
B17.	1 2 3 4 5			Da li postoji i kakva je saradnja sa NVO za zaštitu životne sredine u ZPD?
	Budućnost ZPD			
C1.	1 2 3 4 5			Kakvo je mišljenje meštana o rezultatima dosadašnjeg upravljanja ZPD?
C2.				Koje su važne aktivnosti koje bi trebalo uraditi na poboljšanju stanja ZPD?
C3.				Ko je bitniji za buduće stanje ZPD i položaj meštana – upravljač ili MZ?
C4.	1 2 3 4 5			Kako se ocenjuje uloga NVO za zaštitu životne sredine i njihove aktivnosti u ZPD?
C5.	Članstvo u savetu Članstvo u skupštini parka Članstvo u Upravnom odboru			Kako vide svoje učešće u procesu upravljanja ZPD u budućnosti?(podvučite odgovor ili dodajte komentar)
C6.	Ekološke organizacije Lokalna samouprava Ministarstva Privatne firme			Koga bi meštani naveli kao dobar primer saradnje sa njima na unapređenju i očuvanju ZPD?

ZDP - Zaštićeno Prirodno Dobro

Komentari za pojašnjenje anketnog lista

A6 .....
.....
.....

A7 .....
.....
.....

A12 .....
.....
.....

A18 .....
.....
.....

A23 .....
.....
.....

B1 .....
.....
.....

B14 .....
.....
.....

B15 .....
.....
.....

Primeri ukazivanja na nepravilnosti u upravljanju Parkom prirode Stara planina

Za potrebe Informatora podelićemo sa čitaocima tri naša zahteva Inspekciji za zaštitu životne sredine u Pirotu.

Za: Javno preduzeće za gazdovanje šumama SRBIJAŠUME sa p.o.

Predmet 1: Prigovor na postupanje upravljača u Parku prirode Stara planina

Na osnovu člana 120 Zakona o zaštiti prirode RS, zahtevamo da se utvrdi odgovornost JP Srbijašume koje obavlja poslove upravljača zaštićenog prirodnog dobra Park prirode Stara planina. Upravljač već deset godina ne sprovodi odredbe iz ugovora sklopljenog sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS u okviru Projekta reforme poljoprivrede u tranziciji (STAR projekat). Upravljač je obavio u skladu sa Ugovorom rekonstrukciju lugarnice u naselju Vrelo za potrebe uspostavljanja Centra za posetioce Parka prirode Stara planina. Upravljač je u skladu sa Ugovorom završio i opremanje Centra za posetioce nameštajem i opremom.

Međutim, JP Srbijašume nije izvršilo svoje obaveze iz člana 4 Ugovora u kome se u stavu 7, obavezuje da pomenuti Centar za posetioce dovede u funkciju najkasnije 30 dana po isporučanju, od nosioca projekta, nameštaja i tehničke opreme za opremanje Centra za posetioce. U Centru za posetioce nema stalno zapošljenog lica koje bi obavljalo prezentacije vrednosti Parka prirode Stara planina, zbog čega je Centar zaključen većim delom godine. To što se u Centru povremeno obavi poneka prezentacija ili što ponekad predstavnici JP Srbijašume ili njihovi poslovni saradnici prespavaju u Centru za posetioce ni u kom slučaju se ne može smatrati ispunjavanjem funkcije Centra za posetioce PP Stara planina.

Uprkos tome na sajtu JP Srbijašume nalazimo informaciju da je Centar stavljen u funkciju još 2012. godine. Na sajtu <https://srbijasume.rs/zasticena-podrucja/centar-za-posetioce-vrelo-stara-planina/>, nalazi se i informacija da Centar za posetioce Vrelo „raspolaze sa izložbenim i smeštajnim delom. U dve izložbene sale posetioci mogu videti kolekcije dnevnih i noćnih leptira Stare planine, fosile iz zaštićenog područja, kao i kolekcije Zavoda za zaštitu prirode Srbije i Instituta za biološka istraživanja „Siniša Stanković“ (Beograd) sa strogo zaštićenim i zaštićenim vrstama biljaka. Na brojnim panoima istaknute su strogo zaštićene i zaštićene vrste flore, sisara, lepidoptera, herpetofaune, kao i geološko, prirodno i kulturno nasleđe i turističko pešačke staze uređene za sportsko rekreativni turizam”.

Društvo za zaštitu životne sredine Stara planina iz Pirota tokom 2018. godine je u nekoliko navrata organizovalo nastavu u prirodi sa učenicima gimnazije iz Dimitrovgrada, mlekarske škole Obren Pejić i Tehničke škole iz Pirota. O realizaciji nastave u prirodi izveštavali su i pirotski mediji o čemu svedoči I link: <https://www.plusonline.rs/drustvo-za-zastitu-zivotne-sredine-stara-planina-realizuje-projekat-mladi-i-odrzivi-razvoj-partneri-za-buducnost>

Krajem avgusta 2019. godine takođe smo organizovali dvodnevni skup ekoloških organizacija na Vrelu i tada nije bilo nikoga u Centru za posetioce Vrelo. U ostalom nije potrebno previše dokazivati da Centar za posetioce Vrelo ne radi a samim tim i ne obavlja svoju funkciju. To je činjenica i to znaju svi meštani okolnih sela, vlasnici vikendica u vikend naselju, svi planinari i izletnici, svi koji su posetili ovaj deo Stare planine. Da Centar za posetioce Vrelo ne radi i ne obavlja svoju funkciju ne znaju izgleda jedino u JP Srbijašume.

Zbog svega navedenog zahtevamo od Vas da utvrdite da li u Centru za posetioce postoji zaposleni sa radnim vremenom u okviru kojeg je moguće svakom putniku namerniku i posetiocu Parka prirode Stara planina predstaviti prirodne i kulturne znamenitosti parka. Samo jasno određeno radno vreme objekta znači funkcionalno korišćenje Centra.

U članu 121 Zakona o zaštiti prirode RS, definišu se ovlašćenja inspektora koji u skladu sa stavom 5 pomenutog člana može da naredi sprovođenje plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićene prirode i njenih vrednosti;

Funkcionisanje Centra za posetioce Vrelo predviđeno je godišnjim programima upravljanja pa od vas očekujemo da naredite sprovođenje programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićeneog prirodnog dobra i njegovih vrednosti shodno zakonu.

S poštovanjem

Dragan Taškov

Zastupnik Društvo za zaštitu životne sredine „Stara planina“

U Pirotu

Dana 05.10.2020g

Društvo za zaštitu životne sredine „Stara planina“
Midžorska 31, Pirot
Datum i br: 22.12.2020/BOS03P

РЕПУБЛИКА СРБИЈА				
ПИРОТСКИ УПРАВНИ ОКРУГ				
ПИСАРНИЦА				
23.12.2020				
Орган	Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност

Projekat: "Građani zeleni advokati – prijatelji i zaštitnici parka prirode"

Za: Ministarstvo zaštite životne sredine RS
Sektor za nadzor i predostrožnost u životnoj sredini
Inspektor Milan Štetić, Srpskih Vladara 83, Pirot

Predmet 2: Prigovor na postupanje upravljača Parka prirode „Stara planina“

Poštovani,

Odlazeća „strašna 2020.“ uništila je sudbinu miliona (ako ne i milijardi) ljudi širom sveta, oduzimajući živote i uništavajući mala preduzeća, podrivajući ekonomske mogućnosti i naše napore da izgradimo prosperitetno i pravično društvo. Pa ipak, glavna lekcija koju moramo naučiti jeste da se sistemi koji vode u neodrživu budućnost i ne bave se globalnim izazovima moraju transformisati. Trenutno se suočavamo sa jedinstvenom prilikom, jednom u generaciji, da naučimo lekciju i da uložimo napor i postignemo održive promene.

Obrazovanje za održivi razvoj je šansa da se obezbedi da idemo napred ka boljoj budućnosti za sve. Društveni oporavak znači zeleni oporavak: Obrazovanje za održivi razvoj preuzima vodeću ulogu u osiguranju da ne gubimo tako dragoceno vreme i resurse i ne dolazimo u budućnost u kojoj nemamo odgovor na klimatsku krizu i ne koristimo prirodne resurse uz poštovanje principa održivog razvoja. Sa programima obrazovanja treba početi još od najranijih dana, od predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta. Područje Parka prirode Stara planina je idealno mesto za uspostavljanje ovakvih programa obrazovanja. Na žalost malo je adekvatnih programa obrazovanja a i oni koji su bili vredni pažnje ne dobijaju adekvatnu podršku. Takav je i program obrazovanja Društva Stara planina „Đaci prirodnjaci“ koji je 2010. godine dobio od Zavoda za obrazovanje i vaspitanje akreditaciju za obrazovanje vaspitača, učitelja i nastavnika. Program je predviđao i realizaciju bloka predavanja za decu iz pirotskih osnovnih škola i ta predavanja su realizovana na eko edukativno rekreativnoj stazi „U svetu ptica i šumskih duhova“. Staza se nalazi na planini Vidlič na mestu zvanom Vzganica. U prilogu je skin ot googl mape područja.

Društvo je obezbeđujući sredstva iz svojih projekata uredilo stazu sa adekvatnim mobilijarom i info panoima u obrazovne svrhe. Na žalost za održivu realizaciju ovih obrazovnih aktivnosti nismo dobili podršku upravljača Parka prirode Stara planina. Vremenom upravljač je stavljajući za prioritet svoje ekonomske aktivnosti na seči šume u priličnoj meri uništio i mobilijar i edukativni sadržaj (info panoe). Zajedno sa direktorom osnovne škole „Sveti Sava“ sa kojim smo uradili nekoliko eko edukativnih izleta (<https://www.youtube.com/watch?v=W3UefoLSIP4>) odlučili smo da Vam se obratimo sa zahtevom da se ukaže na propuste i neregularnosti koji su prisutni na terenu na kome je bila postavljena staza. Sa fotografija koje Vam prilažemo možete videti da upravljač nije preduzeo mere da se staza obnovi i da se zamene stubovi info panoa a tablice sa edukativnim sadržajem da se očiste i prelakiraju. Primetno je da su na putu do staze izvođeni radovi na probijanju novih šumskih puteva radi seče što je u dobroj meri pokvarilo nekadašnju sliku staze.

Na osnovu Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS“, br. 36/2009, 88/2010 i noviji), član 104 u kome u stavu 5 piše; „U obavljanju stručnih poslova organizacije za zaštitu prirode ostvaruju saradnju sa organizacijama iz oblasti nauke, kulture, obrazovanja, vaspitanja i drugih oblasti i organizuju aktivnosti usmerene na podizanje nivoa ekološke svesti“, tražimo/zahtevamo da se utvrdi odgovornost JP „Srbijašume“ upravljača Parka prirode „Stara planina“ u selektivnom i neblagovremenom sprovođenju odredbi zakona zato što u pomenutom slučaju eko edukativne staze nije organizovala aktivnosti na podizanju ekološke svesti već je zanemarivanjem i nebrigom dozvolio da staza izgubi prvobitnu funkciju. Kako smo istakli u uvodu zahteva obrazovanje za održivi razvoj treba da bude motor promena a ne poslednja rupa na svirali.

Zakon o zaštiti prirode RS, članom 120 (tačka 2) definišu se pravo i obaveza inspektora da utvrdi sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovoga zakona i drugih propisa;

Zbog svega navedenog zahtevamo od Vas da obidete pomenutu stazu i utvrdite da li Upravljač obezbeđuje funkcionalno i odgovorno sprovođenje člana 104, stav 5, Zakona o zaštiti prirode RS.

Zahtevamo da na osnovu člana 121 (tačke 2) naredite sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovoga zakona i drugih propisa; odnosno sprovođenje plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićene prirode i njenih vrednosti“.

S poštovanjem

Dragan Taškov

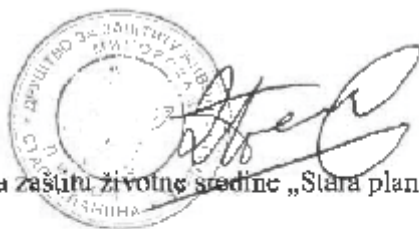
Zastupnik Društvo za zaštitu životne sredine „Stara planina“

Marjan Rančić

Direktor OŠ Sveti Sava

U Pirotu

Dana 22.12.2020g

UNIŠTENA EKOLOŠKA STAZA - UČIONICA NA OTVORENOM „U SVETU PTICA I ŠUMSKIH DUHOVA“

Projekat: "Građani zeleni advokati –prijatelji i zaštitnici parka prirode"

Društvo za zaštitu životne sredine „Stara planina“

Midžorska 31, Pirot

Datum i br: 02.12.2020/BOS01P

РЕПУБЛИКА СРБИЈА				
ПИРОТСКИ УПРАВНИ ОКРУГ				
ПИСАРНИЦА				
ПРИЉЕНО: 02-12-2020				
Орган	Орг. јед.	Број	Прилог	Вреднос.

Milica

Za: Ministarstvo zaštite životne sredine RS
Sektor za nadzor i predostrožnost u životnoj sredini
Inspektor Milan Štetić, Srpskih Vladara 83, Pirot

Predmet 3: Prigovor na postupanje upravljača Parka prirode „Stara planina“

Poštovani,

Park prirode "Stara planina" iz godine u godinu privlači sve veću pažnju javnosti, a posebno organizacija koje u fokusu imaju zaštitu prirode i životne sredine. Praćenje aktivnosti i rada Uprave Parka prirode se sagledava iz različitih uglova, pa se kao logičlan sled nameću i propusti i neregularnosti koje su takođe prisutne, a na koje ovom prilikom ukazujemo.

Na osnovu Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS“, br. 36/2009, 88/2010 i noviji), član 120 (tačke 5 i 6), tražimo/zahtevamo da se utvrdi odgovornost JP „Srbijašume“, upravljača Parka prirode „Stara planina“, u selektivnom i neblagovremenom sprovođenju Pravilnika o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi Parka prirode „Stara planina“. Upravljač ne sprovodi odredbe iz odeljka VIII Održavanje čistoće i upravljanje otpadom Pravilnika koji Vam dostavljamo kao prilog i kao dokaz opravdanosti naseg zahteva.

Na osnovu situacije na terenu tvrdimo da JP „Srbijašume“ nije izvršilo svoje obaveze iz člana 43 i 44 pomenutog pravilnika. U članu 43 piše: „Na području Parka prirode Uredbom je zabranjeno: odlaganje komunalnog, industrijskog i građevinskog otpada, ambalaže, rashodovanih motornih vozila, drugih mašina i aparata, osim komunalnog i poljoprivrednog otpada poreklom sa zaštićenog područja, koji može da se odlaže na propisan način na mestima koja su za to određena i obeležena; rukovanje hemijskim materijama i naftnim derivatima u količinama i na način koji mogu prouzrokovati zagađivanje zemljišta i voda i izazvati trovanje i druge nepovoljne posledice po biljni i životinjski svet;“

Postupajući po odredbi Zakona o zaštiti prirode član 68, Upravljač je shodno stavu 4 pomenutog člana imao zadatak da obeleži zaštićeno područje, granice i režime zaštite u skladu sa posebnim pravilnikom o načinu obeležavanja. Upravljač je, što je pohvalno, obeležio ulaz u zaštićeno prirodno

dobro kao na slici prilog br 1, međutim na slici prilog br. 2 možete videti da izvođač radova nije uklonio prethodnu tablu koja je obeležavala ulaz, već je prosto oborio i ostavio kao građevinski otpad. Upravljač sa svoje strane nije preduzeo ništa da tablu ukloni, tako da to ostavlja prilično ružan dojam nebrige i neodgovornosti. Da stvar bude još gora, pomenuto, prilično grandiozno obeležavanje ulaza u Park prirode „Stara planina“, postavljeno je u neposrednoj blizini divlje deponije, što se može videti na slikama prilog.br.3, prilog br. 4, prilog br.5.

I deponija i tabla koja obeležava ulaz u Park prirode nalaze se na desetom kilometru puta Pirot – Rsovc i u blizini izletišta Planinarski dom.

Nije baš najjasnije da li se na ovakav način promoviše ulaz u zaštićeno prirodno dobro, ili se promoviše podrška formiranju divljih deponija. Da se o otpadu ne vodi računa i na teritoriji unutar parka, svedoče fotografije koje smo napravili na mestu zvanom Vzganica u blizini šumarske kuće. Zbog velikog broja ovih fotografija, dostavljamo na Vašu e-mail adresu neke od fotografija kao dokaz naših tvrdnji.

U Zakonu o zaštiti prirode RS, članom 120 (tačka 2) definišu se pravo i obaveza inspektora da utvrdi sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovoga zakona i drugih propisa.

Zbog svega navedenog, zahtevamo od Vas da utvrdite da li Upravljač obezbeđuje funkcionalno i odgovorno sprovođenje odredbi 43 i 44. sopstvenog pravilnika o radu svojih službi, i da shodno Zakonu o zaštiti prirode RS, članom 121 (tačka 2) naredite sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovog zakona i drugih propisa; odnosno sprovođenje Plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićene prirode i njenih vrednosti“.

S poštovanjem

Dragan Taškov

Zastupnik Društvo za zaštitu životne sredine „Stara planina“

U Pirotu

Dana 02.12.2020g

EKO STAZA VRELO

Jedna od porodično najposećenijih staza na Staroj planini, Eko staza VRELO je u katastrofalnom stanju više decenija.

Uređena je delimično, samo lokacija oko izvorišta i to u zadnjih par godina. Pristupna staza je loše obeležena, mostovi su u raspadanju, nisu uklonjene stare table - samo su oborene, dok nove nisu postavljene, stare klupe nisu uklonjene.

Za uređenje ove staze, kao i održavanje, nisu potrebna velika sredstva, tako da svu krivicu snosi upravljač Parka prirode Stara planina tj. JP Srbijašume kao njegov osnivač.

Izgled ove staze govori sam za sebe.

Mi smo dali jedan primer loše obeležene eko staze, i to jedne od najlakših. Većina eko stazi na Staroj planini su loše obeležene, pa se turisti loše snalaze ili zalutaju.

„Ova publikacija je nastala u okviru projekta Beogradske otvorene škole „Zeleni inkubator“, koji se sprovodi uz finansijsku podršku Evropske unije, Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom i Fondacije Fridrih Ebert. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju zvanične stavove Evropske unije, Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, Fondacije Fridrih Ebert ni Beogradske otvorene škole, i za njih je isključivo odgovoran autor”.

Izdavač:

Društvo za zaštitu životne sredine „Stara Planina”

Midžorska 31 · Pirot · Srbija

e-mail: drustvostaraplanina@gmail.com

www.drustvostaraplanina.org

Tiraž: 900 primeraka

Urednik Dnevnika nepravilnosti:

Dragan Taškov · tel 060 0193967

Fotografije:

Goran Spasić, Dragan Taškov

Štampa:

Grafički studio SPASIĆ d.o.o. Pirot